

Людмила Марцева, кандидат педагогічних наук, викладач біології та хімії
Вінницького технічного коледжу

ДО ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Модернізація національної системи освіти та поступова інтеграція української освіти у світовий освітній простір – процеси, що сьогодні відбуваються паралельно. Вхідження до європейської спільноти вимагає врегульованої та ефективної екологічної освіти сучасних студентів – майбутніх фахівців. У наші дні завдання вищих навчальних закладів – підготовка не лише спеціалістів, а й людей, які зможуть почуватися впевнено у світі постійних технологічних змін і переворотів, у світі, де достатньо часто доведеться приймати рішення, що торкаються інтересів як самої людини, так і багатьох інших громадян.

Постановка проблеми. Система освіти України за останні роки незалежності переживає глибокі процеси становлення і реформування, як і все наше українське суспільство. Разом з економічними та соціальними загострилися болючі екологічні проблеми, які знані у всьому світі – на кожного жителя припадає 150 кг токсичних речовин, радіонуклідами вражено 12% орної землі, починаючи з 1991 р. кількість померлих в Україні перевищує кількість народжених, чисельність населення зменшується щороку майже на 1 %.

У цих умовах узгодження взаємодії людського суспільства з природою, актуалізації ґрунтовних екологічних знань, необхідна розробка концепції екологічної освіти з урахуванням подальшого розвитку екологічної політики та основних положень Національної доктрини розвитку освіти у XXI ст [1]. Рішенням колегії Міністерства освіти і науки від 20.12.2001 р. була затверджена “Концепція екологічної освіти України”, яка враховує сучасний стан і перспективу розвитку суспільного знання, спрямованого на перебудову змісту освіти відповідно до вимог часу, на формування екологічної культури як складової системи національного і громадянського виховання молоді та адаптація екологічної освіти до вимог Болонського процесу.

Аналіз останніх досліджень. Над питання екологічної освіти плідно працювали Г.О.Білявський, А.С.Волкова, В.П.Кучерявий, А.Н.Некос, В.Ю.Некос, Н.О.Пустовіт, Т.В.Саєнко, В.Я.Шевчук та інші науковці.

Виклад основного матеріалу. Проблема екологічної безпеки стала глобальною лише в XX ст. – тоді, коли на Хіросімі та Нагасакі було скинуто атомні бомби. Нас, українців, пов’язує з японським народом спільна трагедія – забруднення території продуктами розпаду радіоактивних елементів.

Природа – суспільна цінність, оскільки є

джерелом пізнавальних, естетичних, комунікативних потреб. Тому головне завдання екологічної освіти та екологічного виховання студентів – виховати таку особистість, щоб природа набула для неї життєво важливого значення.

На нашу думку, у ВНЗ великої уваги набуває питання екологічної культури і свідомості, інформованості студентської молоді про екологічну ситуацію у регіоні і в світі, обізнаності з можливими шляхами розв’язання екологічних проблем, з концептуальними підходами до збереження біосфери та цивілізації. Натомість в екологічній освіті залишається ще багато старого, непридатного в сьогodнішніх умовах інтенсифікації знань, умінь і навичок [4].

Наразі необхідне впровадження новітніх освітніх технологій, потребують оновлення традиційні форми навчання, особливо екологічного спрямування. Сьогодні ВНЗ повинен забезпечувати майбутніх спеціалістів новим мисленням, умінням творчо підходити до розв’язання екологічних проблем.

Як відомо, вищі навчальні заклади переходять на нову навчальну технологію – *кредитно-модульну*. Власне, моделюючи нову навчальну технологію (кредитно-модульну), потрібно передбачити в навчальному алгоритмі відповідні заходи, які б спонукали студентів до самостійного вибору навчальних дисциплін, сприяли якісному засвоєнню навчального матеріалу за мінімальний термін. Новий механізм формування екологічних знань майбутнього фахівця базується на суттєвому збільшенні самостійної та наукової роботи, зменшенні кількості лекцій і збільшенні питомої ваги колоквіумів, обговорень, дискусій, “круглих столів”, ділових ігор та ін., тобто всього того, що забезпечує ефективний перехід від пасивного передавання знань до активного їх засвоєння.

На думку російського вченого В.Нікітіна, освіта – суть людинотворення, є завершальним етапом у процесі цілісного формування й утворення Людини розумної [2]. Тому головними складовими системи екологічної освіти та виховання студентів мають бути її формальна й неформальна частини, форми й методи яких різні, а мета одна: різнобічна підготовка молоді, здатної визначати, розуміти й оптимально розв'язувати екологічні та соціально-економічні проблеми регіонів проживання на основі наукових знань процесів розвитку біосфери, здорового глузду, загальнолюдського досвіду.

Як переконає досвід, екологічна освіта – це сукупність наступних компонентів: екологічні знання – екологічне мислення – екологічний світогляд – екологічна етика – екологічна культура.

На нашу думку, вкрай необхідно навчити студентів мислити глобально і тільки після цього діяти локально, тобто пов'язати їхнє мислення з тим, що В.І.Вернадський називав „науковою думкою як планетним явищем”, або, інакше кажучи, екологічним мисленням, яке втілене в екологічному знанні.

Виходячи з цього, найважливішим завданням екологічної освіти майбутніх спеціалістів є встановлення пріоритетності екологічних знань, оскільки всі інші науки спрямовані лише на розробку технологій, і тільки екологія спроможна організувати їх у систему.

Відомо, що людина взаємодіє зі світом і з тим, що в ньому існує, не безпосередньо, а через культуру. Змінити молоду людину – майбутнього фахівця, можна лише тоді, коли відбудеться наповнення сучасної культури вагомою екологічною складовою. Тому першим і найважливішим стратегічним завданням екологічної освіти і виховання слід вважати формування особливого ставлення до всього живого. З цього приводу традиційними повинні стати:

- *максимальна увага до проблеми формування екологічної культури студентів під час навчальних занять та виховних заходів;*
- *активна участь студентів у науково-практичних конференціях з питань екології;*
- *постійна активізація в навчально-виховному процесі формування екологічного мислення студентів, розробка особливого курсу екопсихології;*
- *екологізація більшості дисциплін на всіх рівнях освітньої системи.*

Друге стратегічне завдання – пізнання природи, існування якої не залежить від людської свідомості. Бо саме це пізнання створює всі

необхідні передумови для глобального (біосферного) мислення й екологічно обґрунтованих локальних дій, відповідно до конкретного природного середовища. Важливою умовою формування екологічної культури, а також формою застосування знань екології є систематичне проведення навчально-педагогічних ігор, які проводяться з урахуванням особистих якостей та рівнів підготовленості, забезпечують розвиток ініціативи, самостійності, творчості студентів. На нашу думку, якісному засвоєнню навчального матеріалу і формуванню творчої особистості сприяють колоквиуми, диспути, екскурсії, творчі завдання з дослідження екологічної ситуації рідного краю.

Екологічна освіта має сприяти не лише охороні, а й поліпшенню навколишнього природного середовища. Така освіта повинна бути як інтеграційною частиною освітніх програм, так і формою громадського впливу на розвиток суспільної свідомості й поведінку та діяльність людини.

Головна мета екологічної освіти студентів убачається у вихованні і формуванні всебічно розвинутої особистості з науково обґрунтованим і раціональним ставленням до природи. Недарма наш великий земляк В.І.Вернадський писав на початку минулого століття: “У біосфері існує велика геологічна сила, можливо, космічна... планетарна дія якої поки що не береться до уваги... це сила – розум людини, цілеспрямована і організована воля її, як істоти суспільної...”.

Сьогодні проблемам екологічної освіти приділяється все більше уваги. В університетах європейських країн створюються факультети з підготовки екологів, поширюються дослідження з екологічної психології. З позиції екологічної психопедагогіки метою екологічної освіти є формування особистості, яка діє відповідно до екологічної доцільності. Розвиток екологічної психології дасть змогу виявити особливості розвитку екологічної свідомості, механізми її формування, внаслідок чого з'явиться можливість встановити чітку відповідність педагогічного процесу освіти психологічному стану утвердження екологічної свідомості [5].

У 90-х роках минулого століття наміпилася тенденція до поєднання педагогіки, екології та психології у сфері розробки нових технологій екоосвіти. Найбільш актуальним сьогодні є дослідження впливу саме на процес розвитку суб'єктивного ставлення до світу природи, глибинних механізмів психіки людини.

Висновки. Екологічна психологія та психопедагогіка досліджують сучасні проблеми

МЕТОДИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ

екологічної освіти. Сюди відносять – зміст підручників, підготовку спеціалістів, розробку методичного забезпечення екоосвітнього процесу.

Як підкреслюють дослідники, екологічна освіта повинна вдосконалюватись у таких напрямках:

- створення системи регулярного інформування про стан навколишнього середовища та можливість його вдосконалення;

- екологізація всього освітнього процесу та його психолого-педагогічне забезпечення, особливо сучасними технологіями у розвитку екологічної свідомості молоді;

- необхідність підготовки професіоналів у галузі екожурналістики, екопсихології, екопедагогіки, екоправа тощо.

1. Державна національна програма “Освіта. Україна XXI ст.”. – К., 1993.

2. Концепція екологічної освіти України // *Екологія і ресурси*. – 2002. – № 4. – С. 5 – 25.

3. Мамешина О.С. Сучасні проблеми екологічної освіти // *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. – Вип. IV. – 2002. – С. 34 – 44.

4. Некос А.Н. Екологічна освіта і виховання: географічні та педагогічні основи: Автореф. канд. геогр. наук. – Х., 1994. – 16 с.

5. Саєнко Т.В. Екологічна освіта в Україні – досягнення і перспективи // *Екологічний вісник*. – 2004. – № 5. – С. 20 – 24.

6. Саєнко Т.В. Екологізація знання і виробництва в умовах інформаційного суспільства // *Вища освіта України*. – 2005. – № 4. – С. 95 – 102.

7. Устенко О. Світоглядні координати розвитку національної освіти // *Вища освіта України*. – 2001. – № 1. – С. 19 – 23.

Галина Ліщинська-Кравець, старший викладач

кафедри декоративно-ужиткового мистецтва та основ дизайну

Дрогобицького державного педагогічного університету

ім. І. Я. Франка

МЕТОДИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ

У статті розглянуто інтерактивні методи навчання, які зумовлюють формування особистості школяра, тобто характер взаємозв'язків учасників навчального процесу залежить від його організації.

Постановка проблеми. Головною рисою інтерактивного навчання є використання учнями власного досвіду в процесі розв'язання проблемних завдань.

Однією з причин, які гальмують впровадження інновацій у школі, є відсутність технологій, доступних широкому колу вчителів [2]. Проте з цим можна не погодитись, оскільки поєднання креативної освіти з інтерактивними методиками є оптимальною технологією для проведення та реалізації завдань нового уроку на сучасному етапі. Інноваційна діяльність вчителя насамперед передбачає застосування ефективних методів навчання. Увагу на активні методи навчання особливо почали зупиняти у 80 – 90-і роки, коли в українській дидактиці аналізувався широкий спектр різноманітних методів активізації навчально-пізнавальної діяльності школярів. Опираючись на сучасні уявлення щодо змісту поняття “метод навчання” (для прикладу: це

спільна діяльність вчителя та учнів з метою розв'язання конкретного цільового завдання [1]; упорядкований спосіб взаємопов'язаної діяльності вчителя і учнів [3]), можна сформулювати визначення ефективних методів навчання у сучасній школі. Базовим поняттям та критерієм для класифікації ефективних методів навчання можна обрати характер взаємодії вчителя та учнів. Виходячи з цього критерію та враховуючи класифікацію Є.Голанта, акцентуємо (як О.Пометун та Г.Фрейман) методи навчання на пасивні (умовно-пасивні), активні та інтерактивні. О.Пометун та Л.Пироженко, використовуючи вислів Конфуція, сформулювали кредо інтерактивного навчання [5]: “Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу і чую, я трохи пам'ятаю. Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую та бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок. Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром”.